
Balduin Trevírský z rodu Lucemburků (1. část)

Jan Tomášek

Lucemburský rod představoval v říšském prostředí názorný příklad rodiny, jejíž členové se do nejvyšších pozic tehdejší společnosti vypracovali v průběhu jedné generace. Mocenský vzestup rodu Lucemburků na přelomu 13. a 14. století předznamenal i pozdější zlatý věk v době panování Karla IV. Zvýšení rodové prestiže souviselo nejen se strategicky výhodným spojenectvím s francouzským dvorem, dobrou kooperací synů lucemburského hraběte Jindřicha VI., ale především s mimořádně obratnou politikou Jindřichova syna Balduina Lucemburského, tehdy jednoho z nejvlivnějších mužů v Říši.

Zpočátku se události vyvíjely spíše v lucemburský neprospěch. Závěr vlády lucemburského hraběte Jindřicha VI. vyplnil spor o uvolněné limburské vévodství. Katastrofální porážka v rozhodující bitvě u Worringenu roku 1288 uvrhla celý rod do vážné krize. V tomto jediném střetnutí padl nejen výkvět lucemburského rytířstva, ale i samotný Jindřich VI. společně s mladšími bratry Walramem a Balduinem a nevlastním bratrem Jindřichem z Hauffalize.

Hrabě Jindřich VI. po sobě zanechal tři syny: Jindřicha VII., Walrama a Balduina, kteří nesli tradiční rodová jména. Datum Balduinova narození zůstává dodnes nejasné, ale pravděpodobně se narodil v polovině osmdesátých let 13. století. Oproti svým starším bratrům Jindřichovi a Walramovi byl nejmladší Balduin už od útlého mládí předurčen pro církevní kariéru, na kterou se velice důkladně připravoval. Prestižní vzdělání získal na pařížské univerzitě, kde od roku 1298 studoval kanonické právo a teologii.

Poměrně často se Balduin pohyboval na francouzském královském dvoře, s jehož podporou dosáhl v pouhých dvaadvaceti letech trevírského arcibiskupského stolce. Jeho nízký věk a nedostatek zkušeností mu jeho nastávající úřad mohly značně zkomplikovat, uvážíme-li, že od časů Jana I. (1190–1212), prvního trevírského arcibiskupa s kurfiřtskou hodností, nastupovali jeho nástupci buďto v pokročilém věku, často až po padesátce, nebo alespoň s určitými zkušenostmi v církevní správě. Trevířská kapitula Balduina zvolila 7. prosince 1307, přičemž arcibiskupské svěcení přijal v březnu následujícího roku v Poitiers z rukou tehdejšího papeže Klimenta V., a to za přítomnosti svých starších bratrů. Obsazení jednoho z nejvýznamnějších říšských arcibiskupství mělo pro Lucemburky zásadní význam, zejména pro jeho sousedství se samotným Lucemburskem. Na druhou stranu je ovšem zapotřebí zmínit, že finanční situace trevírské

arcidiecéze nenabízela v době Balduinova nástupu zrovna příznivé vyhlídky. Balduinův předchůdce Diether z Nassau pro nedostatek financí většinu arcibiskupských statků zastavil a v dobrém stavu nebyla ani správní organizace celého kurfiřtství, přičemž v případě některých držav zcela chyběl jakýkoliv listinný materiál. Balduin proto od svého nástupu začal ve svém archivu shromažďovat důležité listiny potvrzující majetkové nároky a práva jeho předchůdců. Už v prvních letech Balduinova úřadu se projevila dobrá spolupráce mezi lucemburskými bratry. Jindřich VII. půjčil svému bratrovi potřebných 40 000 tourských grošů, které použil k utlumení tíživé finanční situace. Od roku 1310 posléze Balduin splácel zapůjčenou částku Jindřichovu synovi Janovi, jenž peníze opětovně použil pro upevnění své vlády v Čechách.

Balduina Lucemburského lze v určitém smyslu považovat za zakladatele trevírského církevního kurfiřtského státu. O jeho úspěších svědčil například stav arcibiskupských hradů, kterých měl Balduin k dispozici v době svého nástupu zhruba dvacet v okolí Trevíru a Koblence. Energickému arcibiskupovi se podařilo vytvořit síť více než devadesáti hradů, přičemž některé vykoupil ze zástavy, jiné opravil nebo nově založil. Z nově založených jmenujme například hrad Balduinstein, Balduinseck či Baldenau, okolo něhož plánoval Balduin založit i nové město.

Kurfiřtský hlas, který náležel k úřadu trevírského arcibiskupa, využil Balduin již devět měsíců po svém zvolení při volbě římského krále ve Frankfurtu nad Mohanem. Hlas odevzdal ve prospěch svého nejstaršího bratra Jindřicha VII. Pro tehdy již poloslepého a německy špatně hovořícího Jindřicha se ve Frankfurtu vyslovilo všech šest přítomných kurfiřtů včetně mohučského arcibiskupa Petra z Aspeltu, který později sehrál významnou roli při Jindřichově vyjednávání s českými posly o budoucnosti českého království.

Balduin svého císařského bratra doprovázel i na jeho nešťastné římské jízdě v roce 1310. Během cesty za císařským diadémem ztratil Balduin nejprve prostředního bratra Walrama Lucemburského, o pár měsíců později zemřela v Janově Markéta Brabantská, manželka Jindřicha VII., jemuž bylo sice dopřáno dosáhnout Říma a spíše improvizované císařské korunovace, ale ani on se z Itálie nevrátil nakonec živý.

Výše zmíněný počátek Balduinova životního příběhu dokumentuje mimo jiné sbírka důležitých listin souhrnně nazývaná *Balduineum* (Codex Balduini Trevirensis). Součástí je i obrazový rukopis, jenž zachycuje i nešťastnou římskou jízdu krále Jindřicha VII. Rukopis vznikl pravděpodobně na přelomu třicátých a čtyřicátých let 14. století. V úvodu jsou vyobrazeny hlavní události let 1308–1310, jež předcházely samotné cestě, hlavně pak Balduinovo vysvěcení a Jindřichova volba a následná římsko-německá korunovace. V následující pasáži nacházíme kupříkladu vyobrazení svatby Jana Lucemburského a Elišky Přemyslovny, která představovala další kapitolu v Balduinově vesměs úspěšné diplomatické, ale i rodové politice, pro jejíž realizaci položil v letech 1307–1313 pevné základy.

Rozšiřující literatura:

HEYEN, Franz-Josef (ed.). *Balduin von Luxemburg: Erzbischof von Trier – Kurfürst des Reiches 1285–1354*. Mainz: Verlag der Gesellschaft für Mittelrheinische Kirchengeschichte, 1985.

HOENSCH, Jörg Konrad. *Lucemburkové: pozdně středověká dynastie celoevropského významu 1308–1437*. Praha: Argo, 2003.

MARQUE, Michel – PAULY, Michel – SCHMID, Wolfgang, a kol. *Der Weg zur Kaiserkrone: Der Romzug Heinrichs VII. in der Darstellung Erzbischof Balduins von Trier*. Trier: Kilomedia, 2009.

SPĚVÁČEK, Jiří. *Jan Lucemburský a jeho doba*. Praha: Svoboda, 1994.